

Pel dret a l'habitatge: poder local, política global

Les ciutats són la nostra llar comunitària, l'espai compartit dels nostres somnis i angoixes, on prenen cos les principals amenaces i les diferències es fan evidents, però també on neixen les esperances i es construeix el progrés social i la solidaritat. Les ciutats, allà on ha començat gairebé tot des de que l'ésser humà va deixar de moure's per trobar aliment.

Sí, la ciutat és la nostra llar, i tanmateix avui és també on el dret a l'habitatge, un dels drets més bàsics però menys protegits, es troba més amenaçat.

La reduïda rendibilitat del capital, i el descontrol i extrema facilitat dels moviments financers internacionals ha convertit l'habitatge urbà, especialment de ciutats capitals i dinàmiques com les nostres, en objecte d'inversió especulativa. Aquesta dinàmica està sotmetent les nostres ciutats a una pressió creixent, sovint provinent de grans fons d'inversió i d'altres actors d'abast internacional.

Podem dir que, en aquestes ciutats, el seu mateix èxit i atractiu posa en risc els seus residents estables i famílies. La pressió turística impulsa a l'alça els preus i provoca que cada cop més pisos s'ofereixin per lloguer turístic enlloc de per residència permanent. Ja tenim barris a les nostres ciutats on hi ha més allotjaments turístics que pisos de primera residència. La compra d'edificis sencers per part de fons inversors amb l'objectiu de destinar-los a la promoció turística, i la proliferació de corporacions dedicades al lloguer per períodes curts com AirBnB, és un problema compartit entre les ciutats que signem aquest article. Mentrestant el procés de gentrificació – propietaris amb alt poder adquisitiu que s'instal·len en barris de tradició obrera - també provoca un augment del preu dels lloguers, desplaça els llogaters amb rendes més baixes (sovint migrants i minories), i fa desaparèixer comunitats que van estar teixides durant dècades.

Amb aquesta pujada de preus de l'habitatge, especialment del lloguer, aquests es tornen inassequibles per la majoria. Si a més hi sumem uns salaris baixos i contractes laborals precaris que augmenten la desigualtat d'ingressos, es configura una trampa de vulnerabilitat que cada cop atrapa a sectors socials més amplis.

No sorprèn, doncs, que augmentin les diverses modalitats d'exclusió residencial: famílies desplaçades cap a la perifèria urbana, condicions d'habitatge cada cop més crítiques (més petites, més vulnerables) fins a l'expressió més extrema de la inestabilitat residencial: el sensellarisme. Nombrosos estudis evidencien que les dificultats per accedir a un habitatge estable augmenten el risc de pobresa i exclusió social. Els preus desorbitats dels lloguers generen una important extensió de la vulnerabilitat social i, als sectors més colpejats per la pobresa, a situacions de segregació i d'exclusió residencial crònica.

Saskia Sassen sosté que la principal amenaça de l'economia global actual són les expulsions. Expulsats per l'atur o la pobresa, expulsats per guerres i violència, expulsats per la destrucció mateixa de l'aigua i la terra... i per suposat expulsats de les ciutats i de la pròpia casa per les execucions hipotecàries o desnonaments en lloguers. Un risc compartit que ens uneix també globalment.

Hem de posar a les persones en primer lloc i per sobre de l'interès econòmic. Hem de prendre mesures que garanteixin el dret a la ciutat, el dret a un habitatge. Això és el que les nostres ciutats estem fent. Aquest estiu ens vam trobar a Barcelona com a "Fearless Cities" (Ciutats sense por), per discutir sobre algunes estratègies clau com l'impuls de l'habitatge públic, les ajudes al lloguer i la rehabilitació, posar èmfasis en les noves formes d'habitatge social com la cessió d'ús, que treuen l'habitatge del tauler de l'especulació. Així com desenvolupar solucions creatives per a les persones sense llar que donin accés a un habitatge digne i no només solucions d'allotjament temporal i d'emergència.

En especial volem destacar dues línies d'actuació imprescindibles on les ciutats necessiten desenvolupar més competències. En primer lloc és essencial tenir una regulació del preu del lloguer que permeti a les ciutats establir índexs de referència dels preus del lloguer i poder prohibir als propietaris que aquests es superin. De fet, aquests índexs ja són una realitat a Nova York, i a d'altres ciutats com París o Berlín, però demanem més capacitat regulatòria i més recursos per organitzar els llogaters perquè puguin fer front a la creixent pressió especulativa, assetjament i expulsió.

En segon lloc cal regular el turisme a les nostres ciutats, posant límits a la seva sobreexplotació i massificació, precisament perquè no deixi mai de ser atractiva, ni de ser productiva en les seves múltiples facetes creatives, i per limitar els seus efectes en els preus del lloguer. I als grans operadors turístics i de lloguer d'apartaments no els hi demanem res extraordinari: simplement complir la llei. Cal acabar amb els pisos turístics il·legals, i en això serem rigorosos, ho saben prou, en defensa del bé comú.

Tres ciutats signem aquest article perquè ens uneixen uns mateixos reptes i unes mateixes esperances. Totes vam participar a la cimera Habitat III de NNUU on es demanava "dret a un habitatge digne per a tothom" i s'aprovava una Nova Agenda Urbana. Amb la paradoxa, però, que la signaven els Estats, no pas les ciutats, a qui els hi exigim un major compromís amb els reptes que afrontem, o bé la delegació de la capacitat regulatòria per fer-ho nosaltres. El dret a l'habitatge i la seva funció social ha de ser considerat com un dret a protegir, no només a les ciutats sinó a també a nivell global. La responsabilitat i l'objectiu de garantir el dret a viure dignament a la teva ciutat ha de ser compartit pels diferents nivells governamentals, des de l'àmbit local fins a l'esfera més global.

La declaració final de la conferència Habitat III recordava que calen reformes sistèmiques, un sector públic fort i suport financer a llarg termini per permetre l'accés a un habitatge adequat per a tothom. Les autoritats nacionals i locals han de reprendre un paper protagonista en la resposta a les necessitats d'habitatge assequible i a les limitacions en l'accés, especialment dels sectors més empobrits de la població.

No estem soles, ens tenim les unes a les altres, cadascuna amb la seva singularitat i conjuntura, i des de la profunda solidaritat, reivindiquem el nostre paper protagonista, que ha de ser reconegut amb més competències i potestats per prendre mesures en favor de la ciutadania.

Deia Zygmunt Bauman que ens enfrontem a un escenari compost per una "política local sense poder" i per un "poder global sense política". Les ciutats que signem

aquest article reivindicuem un “poder local amb política també global” i volem exercir-lo per fer de les nostres ciutats un lloc d’acollida, de drets i benestar per a tothom.

Les nostres ciutats no són una mercaderia. Són una comunitat de persones molt diversa que volen viure i prosperar plegades, en comú. Volem que les nostres ciutats siguin espais a on es pugui treballar, jugar, estimar, fer-se gran, tenir fills i filles, crear i inventar, produir i fer negoci, és clar que sí! Però sobretot on es pugui viure, viure tothom i viure-hi dignament. On es garanteixi el dret a la ciutat, el dret a l’habitatge.

Brad Lander, regidor de Nova York responsable d’Habitatge assequible

Paula Marques, regidora d’Habitatge de Lisboa

Laia Ortiz, tinenta d’alcaldia de Drets Socials de Barcelona